

IV Міжнародна
науково-теоретична конференція

ТОЛЕРАНТНІСТЬ
ЯК СОЦІОГУМАНІТАРНА ПРОБЛЕМА
СУЧАСНОСТІ

1-2 жовтня 2015 року
Житомир

Збірник матеріалів

Житомир
Видавець Євенок О. О.
2015

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІОГУМАНІТАРНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

<i>Гулінська Ольга.</i> Проблема толерантності користувачів соціальних мереж	169
<i>Давидов Па&чо.</i> Дискурс толерантності у глобалізованому світі	171
<i>Давидова Людмила.</i> Діяльність університетських видавництв у контексті толерантизації освіти	174
<i>Докаш Віталій.</i> Толерантність в релігійному середовищі як фактор суспільної стабільності	176
<i>Зайко Леся.</i> Необхідність висвітлення ідей толерантності в сучасних українських ЗМК	179
<i>Засць Варвара.</i> Медіа-вплив на світогляд особистості у філософській спадщині М. Маклюєна	182
<i>Кобетяк Андрій.</i> Формування партнерської моделі державно-церковних відносин на принципах толерантності	185
<i>Кокорська Ольга, Кокорський Валентин.</i> Вплив новинних медіа на формування толерантності	187
<i>Лазарева Марина.</i> Толерантність у пустелі індивідуалізму	190
<i>Ліннік Юрій.</i> Міжправославна толерантність як запорука створення помісної церкви в Україні	193
<i>Масловська Марія, Гуменюк Вікторія.</i> Зв'язки з громадськістю: завдання та перспективи	195
<i>Масловська Марія.</i> Публічний виступ як чинник налагодження громадських зв'язків	197
<i>Мишков Віктор.</i> Толерантність як специфічна риса комунікативних процесів: філософський дискурс	199
<i>Нємцева Наталія.</i> Толерантність як моральний вибір медичного працівника	202
<i>Поцулко Олена.</i> Толерантні принципи психологічної корекції та терапії комунікативних девіацій особистості	203
<i>Пришва Ольга.</i> Сплеск ненависті в сучасному соціумі, породжений проблемами толерантності в ЗМІ	207
<i>Наппа Sommer.</i> Tolerancja i nietolerancja we wspolczesnym swiecie	209
<i>Стадник Микола.</i> Проблеми толерантності до внутрішньо переміщених осіб в Україні	212
<i>Спиця Наталя.</i> Проблема етресії в сучасному українському суспільстві	216
<i>Федоренко Валерій.</i> Взаємодія армії та релігії в соціумі в контексті толерантності	218
<i>Федоренко Володимир.</i> Військово-правове виховання на сучасному етапі реформування Збройних сил України в контексті імперативів толерантності	221
<i>Хом 'як Наталія.</i> Зростання міської агресивності ж виклик сучасного урбанізованого світу	224
Сучасний світовий порядок: випробовування толерантністю	228
<i>Гьокхан Демір.</i> Глобальні міграції і проблема толерантності	228
<i>Киризвас Марія.</i> Проблема толерантности в информационно-мифологизированном обществе	230
<i>Ковтун Наталія.</i> Проблема межі толерантності у контексті дослідження тероризму як неконвенційної форми політичної активності	232
<i>Оксютович Марина.</i> Толерантність як індикатор міжетнічних відносин у сучасному поліетнічному просторі	235
<i>Полисаєв Олександр.</i> Політичне лідерство у контексті становлення інформаційного суспільства	237
<i>Сімонян Карен.</i> Загострення культурно-цивілізаційного конфлікту в глобалізованому світі	239
<i>Стукал Олена.</i> Толерантність як принцип взаємодії в умовах глобалізації: соціологічний аспект дослідження	240
<i>Телешун Сергій.</i> Сучасний світовий порядок: виклики України	242
<i>Фаріон Ольга, Любчак Ганна.</i> Проблема релігійних колізій в умовах неоголошеної війни	244
Культурні смисли толерантності	248
<i>Аленькова Юлія.</i> Культурный Другой в мультикультурном мире	248
<i>Ганяк Володимир.</i> Культура толерантності як альтернатива виправданню насилля: від витоків зародження до проблем сучасної України	250
<i>Гуменюк Ольга.</i> Художній світ кримськотатарської емігрантської лірики (на прикладі пісні «Имдат ола Мевлядан, агьларым Къырымны») («Хай поможе Господь, оплакую Крим»)	253

людьми oraz wolność słowa, sumienia i przekonania. Tolerancja jest harmonizacją w różnorodności. Stanowi nie tylko moralny obowiązek, lecz również prawny i polityczny wymóg. Tolerancja ma wartość, która jest podstawą pokoju - pozwala zastąpić wojnę kulturą pokoju. W praktyce tolerancja oznacza, że każdy ma wolny wybór przekonania i akceptuje fakt, że inni korzystają z tej samej swobody» [8, Art. 1].

Władysław Bartoszewski powiedział, że nie jest możliwy dialog, a tym bardziej porozumienie między ludźmi, wyznawcami różnych religii, różnego pochodzenia etnicznego czy obyczajów i obustronnej tolerancji.

W praktyce tolerancja jest świadomością zgodną na wyrażanie przez innych ludzi przekonania, o którym my mamy inne zdanie. Otwartość na rozmowę z wyrzeczeniem się środków przymusu i wymuszania swoich racji.

Trzeba pamiętać, że tolerancja i nietolerancja są postawami wyznaczonymi, ustalonymi założeniami przez środowisko czy daną społeczność, do której przynależymy. Raz ukształtowana postawa nietolerancji jest bardzo trudna i oporna na zmiany. Trzeba świadomie podejmować próby uczenia się tolerancji.

Dzięki tolerancji możliwa jest odmiennosc, co sprawia, że tolerancja staje się koniecznością. Jak pisał John Locke „Rozum jest tym prawem, które poucza ludzi, że skoro wszyscy są równi niezależni, żaden nie powinien szkodzić drugiemu, jeżeli idzie o jego życie, zdrowie, wolność i mienie” [9, s. 1]. Trzeba mieć nadzieję, że może kiedyś wszyscy na świecie zechcą zrozumieć prawdę, ponieważ nie ma możliwości normy prawnej nikogo zmusić do tolerancji. Jedynie poprzez edukację i wychowanie w duchu poszanowania każdego człowieka.

Literatura

1. [http : //www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2001/K_122_01.PDF](http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2001/K_122_01.PDF)
2. [http : // ask.fm/MichaelNeverDieJackson/answer/108960902883](http://ask.fm/MichaelNeverDieJackson/answer/108960902883)
3. Bobko A., *Tolerancja a wolność*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2001. -s. 15.
4. Szacki J., *Historia myśli socjologicznej*, Warszawa 2002. - s. 27.
5. Stecko J., *Kultura zaufania jako fundament społecznego życia etycznego* [w:] Zaufanie w życiu publicznym, (red.) W. Zuziak, J. Mysona Byrska, Kraków, 2014. - s. 1.
6. Milada H., *O dialogu cywilizacji czyli o potrzebie akceptowania innych*, Warszawa 2004.-j s. 104.
7. [http : //jagiellonski24.pl/2013/11/27/musialek-o-absolutyzacji-wolnosci-i-tolerancji/](http://jagiellonski24.pl/2013/11/27/musialek-o-absolutyzacji-wolnosci-i-tolerancji/)
8. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka. - Art. 1
9. [http : //loonz.lbl.pl/unesco/new/index.php?option=com_content&view=article&id=75:tolerancja-na-co-dzie&catid=38:artykuly&Itemid=48](http://loonz.lbl.pl/unesco/new/index.php?option=com_content&view=article&id=75:tolerancja-na-co-dzie&catid=38:artykuly&Itemid=48)

Микола Стадник (Київ, Україна)}

ПРОБЛЕМИ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

У всьому світі, один із кожних 122 людей сьогодні є або біженцем, переміщеним! всередині країни, або шукачем притулку. Якби ці люди склали населення країни, то вона посіла б 24-е місце в світі за кількістю населення. Щорічна доповідь Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) про глобальні тенденції «Світ у війні», і опублікована у червні 2015 року, повідомляє, що показники переміщень у всьому світі були найвищими за всю історію. У ній говориться, що число людей, насильно переміщених в кінці 2014 року зросло до приголомшуючих 59,5 мільйонів в порівнянні з 51,2 мільйонами роком раніше і 37,5 мільйонів десять років тому. Збільшення представляє найбільший стрибок, коли-небудь бачений протягом одного року. Крім того, йдеться в доповіді, ситуація, швидше за все, погіршиться ще більше [1]. Через величезний дефіцит фінансування та великі прогалини у глобальному порядку для захисту жертв війни, люди, що потребують співчуття, допомоги та притулку відчувають себе покинутими. У столітті небаченого масового переміщення, необхідна безпрецедентна гуманітарна допомога і відновлення глобальної зобов'язання до толерантності та захисту людей, що рятуються від конфліктів і переслідувань.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІОГУМАНІТАРНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Станом на червень 2015 року в Україні трохи більше одного мільйона трьохсот тисяч осіб зареєстровані як внутрішньо переміщені особи. За останніми підрахунками ООН, Україна займає 9 місце за кількістю внутрішньо переміщених осіб у світі та кількість переселенців у країні продовжує збільшуватися. Потреба в гуманітарній допомозі переміщеним особам щодень зростає. Для забезпечення цієї вразливої категорії населення медичними препаратами, харчами та житлом ООН надала Україні 26 мільйонів євро [2]. Окрім того, за підтримки ООН запускається інформаційна кампанія, що направлена на підвищення рівня толерантності до внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Важливим є чітке використання термінів «біженці» та «внутрішньо переміщені особи» в українському публічному дискурсі. Необхідно усвідомити вагому різницю між цими двома категоріями осіб. Біженці - це іноземці, які перетинають кордон іншої держави, рятуючись від страхів війни тощо. Внутрішньо переміщена особа (ВПО) в Україні - «громадянин України, який постійно проживає на території України, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання, у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру» [3].

Міжнародні стандарти кажуть про те, що внутрішньо переміщені особи можуть з'явитися не лише під час бойових дій чи війни, а й за умов стихійного лиха чи антропогенної катастрофи. ВПО - особи, які були змушені рятуватися втечею або покинути свої будинки, або інші місця проживання, через або для того, щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, ситуації загального насильства, порушень прав людини або стихійних лих/техногенних катастроф, і які не перетнули міжнародно-визнаний державний кордон України" (з принципів УВКБ ООН). Тобто щоб ефективно допомагати на державному рівні внутрішньо переміщеним особам, не треба чекати оголошення воєнного стану.

На даний момент маємо наступні «сильні сторони» державних зусиль в напрямку соціального захисту переселенців : прийнято Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»; створено нові структури : Міжвідомчий координаційний штаб з питань ВПО; Державну службу України з питань Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та тимчасово переміщених осіб. Але залишається певна кількість не вирішених проблем, зокрема відсутність достовірної інформації та, як наслідок, неможливість спланувати фінансові та інші ресурси; нестача фінансування (система освіти, медицини, соціального забезпечення нині вирішують проблеми за рахунок власних резервів (ущільнення груп і класів, додаткові парти, ліжка), проживання ВПО у санаторіях та інших закладах здійснюється де-факто за рахунок власника приміщення, на ньому ж - комунальні платежі. За оцінками Міністерства регіонального розвитку, на забезпечення потреб переселенців необхідно приблизно 207 млн. дол. США, зокрема 79,5 млн. дол. США на компенсацію оренди житла (при тому, що легальний ринок оренди житла знаходиться в зародковому стані) та 94,5 млн. дол. США на будівництво містечок для переселенців з Донбасу [4].

Перешкодами (загрозами) на шляху вирішення проблем соціального захисту ВПО є: ускладнення розміщення ВПО в регіонах, які прийняли на себе найбільше навантаження (Донецькій, Луганській, Харківській, Запорізькій та Київській областях); обмежені можливості для задоволення соціальних потреб ВПО у місцях тимчасового розміщення; загострення ситуації на ринку праці. У найбільш складній ситуації опинилися області, найближчі до зони проведення АТО, мешканці яких не мають право на статус ВПО, але стикаються з аналогічними проблемами. Звісно, допомагають недержавні організації, зокрема волонтери і просто небайдужі українці, але коштів вочевидь не вистачає. Найбільш витратними статтями допомоги є облаштування житла й надання медичних послуг, у т.ч. безкоштовні ліки [5].

Громадська ініціатива КрHMSOS презентувала результати масштабного 5-місячного дослідження, завданням якого було дослідити стосунки між місцевими громадами і переселенцями в найбільших містах України. Дослідження продемонструвало, що найбільш позитивно питання внутрішньо переміщених осіб (ВПО) висвітлюють харківські медіа - 84 % із загальної кількості ЗМІ в регіоні. Негативне ж ставлення стосовно переселенців спостерігається в київських ЗМІ - 11%. Моніторинг показав, що сприйняття переселенців місцевою громадою змінювалося залежно від фаз загострення конфлікту. Так, одразу після анексії Криму та з початком бойових дій на Сході країни переселенців сприймали позитивно майже по всій

території України. Але вже в липні-серпні 2014 року більшість ВПО зіткнули дискримінацією у багатьох питаннях : пошуку роботи, житла тощо. Наприклад, 80% оприєлторів засвідчили упередженість в питаннях винаймання житла переселенцями. Моніто також підтвердив наявність у суспільстві численних стереотипів щодо переселенців [6].

Вирішуючи проблеми ВПО доцільно скористатися досвідом інших країн щ зустрічалися з подібною проблемою, зокрема:

1. Післявоєнним спадком у Хорватії залишилися чотири потужні центри робо переселенцями, які були створені спільно державним та громадським сектором. Хор" успішно впоралася з викликами свого часу під час військових дій і на сьогодні уже т прийняла більше 70 000 переселенців з України. Проте найбільша допомога, яку організує- психологічна. Ця допомога полягає у врегулюванні внутрішніх конф' серед переселенців, адаптації їх до громади та місцевої громади до них, у пошуку роб переходу на самозабезпечення.

2. Проте більш наближеним до українських реалій може бути досвід країн колише СРСР. Так, воєнні дії у Нагірному Карабаху спричинили вимушені переселенн Азербайджані ще в останні роки існування СРСР. Вимушеними переселенцями стали тис. осіб, а на кінець 1993 р., коли наступ вірменських військ продовжився, потік вимуше переселенців становив 778,5 тис., що призвело до гуманітарної кризи в країні. Пробл внутрішніх переміщених осіб завжди були для уряду Азербайджану пріоритетно, можливості їх розв'язання забезпечувалися економічним зростанням, доходами від прод нафти. Проте, в цій країні і через багато років після переміщення ВПО мають тимчас статус. Крім небезпеки «розморожування» «замороженого» конфлікту, це обумов залежність ВПО від держави, створює напругу між ними та корінним населенням.

Отже й нам треба пам'ятати, що наслідки гуманітарної кризи у східній частині Донецьк Луганської областей, не можливо подолати в короткостроковій перспективі - навпаки, ієн високі ризики набуття конфліктом довготривалих або навіть хронічних форм. Знадоб: достатньо тривалий час і вагомі ресурси для первинної розбудови територій, відновлення б" життєдіяльності населення в умовах мирного часу. Тому облаштування вимушених пересел має бути розрахованим на тривалий період. Необхідно забезпечити базові потреби переселе: житлі, первинній медичній і психологічній допомозі, сприяти їх працевлаштуванню й інтегр громади в місцях нового проживання, забезпечити їх термінову зайнятість

Розглянемо причини вимушеного переселення з Криму та окупованих териг Донецької та Луганської областей України. Перша група причин пов'язана з політе ситуацією та страхом ймовірного початку військових дій у зв'язку з анексією Криму з: Російської Федерації. Друга група причин пов'язана з політичними поглядами та поча переслідувань за цією ознакою, а також за ознаками мови і національності. Третя причин (з'явилась останньою) пов'язана з економічними перевагами - можливі працювати в Україні, а не на територіях, що не визнані у світі.

Зрозуміло, що всім цим людям, які залишили домівки та рідну землю, роботу, роди друзів (близький соціум) необхідне толерантне ставлення суспільства та його допомога адаптації до нових умов життя. Мова йде як про психологічну адаптацію (опрацюв важких стресових станів; допомога у сприйнятті змін і поверненні до життя; допомо асиміляції та інтеграції отриманого досвіду і створенні нових життєвих перспектив), г про соціальну адаптацію (допомога тимчасовим переселенцям в адаптації до ню- середовища (місця переїзду).

Результати оцінки потреб внутрішньо переміщених осіб в Україні показали, першочерговими потребами цієї категорії осіб є: фінансова (працевлаштув гуманітарна (харчування і одяг), житлова (постійне або тимчасове проживання) та ме допомога. Три потреби (фінансова, гуманітарна та житлова) відповідають основ економічним потребам даної цільової уразливої групи.

Починаючи з осені 2014 року, Агентство ООН у справах біженців отримує інформ від своїх виконавчих партнерів про зростання кількості випадків дискримінації переселе які приїхали, в основному, зі сходу України. Зокрема, сім'ї переселенців зіштовхують такими проблемами [7] : неможливість зняти житло; небажання роботодавців приймати В

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІОГУМАНІТАРНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

на роботу; глузування з боку дітей у школах; обмеження у праві на свободу пересування; загроза возз'єднання сімей; нерівні можливості в отриманні соціальної допомоги, тощо.

Проте, світовий досвід стверджує, що існує велика кількість людей, які завдяки переосмисленню своїх страждань змогли перетворити трагічний досвід на позитивні зміни, знайти нові сили та відчуття потяг до прогресивного розвитку. Приклад таких випадків забезпечує доказовий базис для «стирання» травматичних переживань, тобто травма від переселення в таких випадках розглядається як категорія, що слугує очищенню від попередніх життєвих пріоритетів та забезпечує «чистий аркуш» для початку нового життя. Варто зазначити, що позитивний розвиток, «розвиток, активований лихом», має тривалу історію дослідження, яку започаткували ще філософи і письменники давніх часів. В психології ці ідеї доповнили теорію травми досить пізно (переважно роботами К. Юнга та В. Франкла). В. Франкл на власному досвіді в'язня концтабору часів Другої світової війни продемонстрував всьому світу, як можна трансформувати свої страждання, надаючи їм сенс. Як свідчать дані літератури, останнім часом у дослідженнях теорії і практики травми ці ідеї починають переважати [8,9]. У запропонованій концепції розвитку саме це досягнення певної межі і є точкою відліку для виникнення нових цінностей, ідеалів, нових горизонтів. Виникають нові уявлення про себе, свої стосунки та мету в житті. Загальна сума нового сприйняття та досвіду людини породжує новий спосіб розуміння.

Разом з тим масштабна вимушена внутрішня міграція населення має значний позитивний потенціал соціально-економічного та гуманітарного розвитку України у середньо- і довгостроковій перспективі, пов'язаний зі структурними зрушеннями в економіці, зміною схем розселення та розвитком інфраструктури, формуванням якісно нового людського потенціалу, соціальною, культурною та національною інтеграцією українського суспільства. ^Досягнення цих цілей загалом відповідає обраній траєкторії європейської інтеграції, що [визначена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

І Отже, подолання негативних наслідків та реалізація позитивного потенціалу вимушеної ^внутрішньої міграції населення вимагає концентрації всіх національних ресурсів та міжнародної донорської допомоги для забезпечення досягнення заявленої Україною амбітної мети щодо досягнення до 2020 року відповідності критеріям для подання заявки на членство в ЄС. Особливе місце у гармонізації інтересів ВПО належить утвердженню концепту •етичного і толерантного співіснування громадян України. Уряд України вживає окремих йходів щодо вирішення проблем вимушено переміщених осіб, багато зусиль докладають •Міжнародні організації, волонтери, благодійні організації та окремі громадяни,

в

Література

Б 1. World at War.Global Trends *Forced Displacement in 2014*. United Nations High Commissioner for Refugees [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://bihcr.org/556725e69.html>

Щ 2. ООН запускає компанію з толерантності до українських переселенців // 5 Перший український інформаційний [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.5.ua/ato-b-shodi/OON-zapускаie-kampaniiu-z-tolerantnosti-do-ukrainskykh-pereselentsiv-84531.html>

• 3. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених і осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 1, ст.1) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18/page>

К 4. Обеспечение потребностей переселенцев из Донбасса обойдется примерно в \$207 млрд - В. Гройсман [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://vterfax.com.ua/news/general/223240.html>

К 5. Акіліна О.В. Окремі аспекта сучасної соціальної політики // Відкриті очі [Електронний ресурс].- Режим доступу:http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2015/02/blog-Ngt_16.html

В 6. Результати дослідження, що проводилося громадськими активістами та ^монтерами КрHMSOS за підтримки Канадського фонду підтримки місцевих ініціатив [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://KwliiimmitanMresponsejiiifo/files/assessments/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BCSOS_UKR.pdf